

FILI 'A KALĀNESÍ
 Na'e lova 'a Kalānesi F. Lopisoni 'i he 'Olimipiki 'o e Fa'ahita'u Māfana 'o e 1948 pea na'á ne hoko ko ha faiako lova mā'ongo'onga 'i he kolisí. Na'á ne palōmesi 'i he'ene kei sí'í, te ne tauhi ma'u pē 'a e Lea 'o e Potó. Na'á ne 'ilo'i he 'ikai hoko 'eni ke ne ikuna'i ai 'ene lova kotoa pē. Ka na'á ne 'ilo'i 'e lava e Tamai Hēvani 'o tokoni'i ia ke fai hono lelei tahá 'i he'ene ma'a mo tauu pea ma'u 'a e tuí.

Fe'auhi 'a Kalānesi mo e Haú

Fai 'e Lori Fuller
 Ngaahi Makasini 'a e Siasi
 Makatu'unga 'i ha talanoa mo'oni

Na'e sio fakamama'u 'a Kalānesi ki tu'a he matapā sio'ata 'o e kaá 'i he 'asi mai 'a e taulangá. Na'e tētē e 'ū vaká 'i he vaí 'i mu'a 'i ha 'ū fale mo ha falekoloa lanu kehekehe. Ko ha kolo faka'ofa'ofa 'a Koupeniheikeni 'i Tenima'aké 'oku lahi ai e ngaahi palasí, fale lalahí, mo e pa'aké. Na'e matu'aki kehe ia mei he kolo 'oku ha'u mei ai 'a Kalānesi 'i 'Iutā, USA. Na'e fakakaukauloto 'a Kalānesi ki he ngaahi hala efua na'á ne fa'a lova ai he'ene kei sí'í. Ko 'eni na'á ne kau 'i he timi lova 'a e 'Iunaiteti Siteití, pea te ne fe'auhi mo ha tangata Tenima'ake

lova 'iloa 'apongipongi 'i ha fe'auhi lova mahu'inga.

Na'e tu'u e kaá 'i ha falelotu sí'isi'i 'a e Siasi pea kuo 'osi kamata ha houalotu.

'I he moulu atu 'a Kalānesi ki mui 'i he lotú, na'e fakatokanga'i mai ia 'e ha taha 'o e ongo faifekau na'á na tangutu mei mu'a he na'á ne hā he fakamatala 'i he ongoongó fekau'aki mo e lova 'apongipongi. Na'e kole ange e palesiteni fakakoló kia Kalānesi ke ha'u 'o fai ha lea.

Hili hono talaange 'e Kalānesi 'a e 'uhinga 'o 'ene 'a'ahí, ne tu'u hake ha kí'i tamasi'i 'o hiki hono nimá. Na'á ne fehu'i ange, "Okú ke pehē te ke mālohi 'i he hau Tenima'aké?"

Na'e 'ikai ke fakapapau'i 'e Kalānesi 'a e me'a ke lea 'akí. Ko e

mo'oni, na'e lelei ange e taimi 'a e tangata lele Tenima'aké 'i he lova mailé 'i he fa'ahita'u ko iá.

Kimu'a pea fai 'e Kalānesi ha talí, na'e pehē ange ha taha 'o e ongo faifekau, "To te ne lava." "Koe'uhí 'okú ne tauhi e Lea 'o e Potó." Na'á ne kumi 'i he'ene folofolá 'a e Tokā-teline mo e Ngaahi Fuakava vahe 89. Na'á ne lau e tala'ofa kiate kinautolu 'oku nau tauhi e Lea 'o e Potó te nau "lele kae 'ikai ongosia, pea 'alu 'o 'ikai pongia" (veesi 20).

Ko e hā ha me'a ne mei lea 'aki 'e Kalānesi? Na'á ne 'ilo'i 'oku mo'oni 'a e Lea 'o e Potó. Pea na'á ne palōmesi 'i he'ene kei sí'í te ne tauhi ma'u pē ia. Ka na'e 'ikai 'uhinga ia te ne ikuna'i ai e lova ko'eni. 'Oku fie ma'u foki e akoakó mo e taukei

ke ikuna. 'I he foki 'a Kalānesi 'i he tuku 'a e houalotú, na'á ne fakakaukau, "Sai pē, he 'ikai ke 'i he lova 'apongipongi ha taha ia mei he lotú."

'I he faofao 'a Kalānesi 'i he efiafi hono hokó 'o teuteu ki he lová, na'á ne fakatokanga'i e ongo faifekau mo ha tamaiki tangata 'e toko 17 nai. Ne nau ha'u!

'I he'enua ofi maí, na'e fanafana ange 'e he taha 'o e ongo faifekau kia Kalānesi, "Kapau kuó ke lele 'i ho'o mo'uí, feinga mālohi ange ke ke lele he pooni." Ko e tokolahi 'o e tamaiki tangatá na'e 'ikai ke nau kau ki he Siasi ka na'á nau ha'u mo honau kaungame'á ke sio pe 'oku mo'oni nai e Lea 'o e Potó.

Na'e loto-hoha'a 'a Kalānesi. Mahalo he 'ikai ke fe'unga 'ene lelei

tahá 'i he lova ko 'eni. Ka na'á ne lova koe'uhí ko ha tefito'i mo'oni 'o e ongoongolelei 'o Sísū Kalaisí. Kuo pau ke ne ikuna. Ne te'eki ke ne lotu kimu'a ke ikuna, ka na'á ne ma'u ha loki na'e 'ata'atā ke fai ai ha'ane lotu.

Na'á ne lotu, "Tamai Hēvani, 'oku ou 'ilo'i 'oku mo'oni 'a e Lea 'o e Potó, pea kuo te'eki te u maumau'ia. Fakamolemole 'o tāpuaki'i au ke u ikuna 'i he lova ko 'eni." 'I he'ene lue ki he laine kamata, na'á ne 'ilo'i na'e fanongo mai e Tamai Hēvani ki he'ene lotú. Na'á ne falala ki he finangalo 'o e Tamai Hēvani.

Na'e 'uho'uha pea pelepela e efiafi ko iá. 'I he kamata ke lova 'a Kalānesí, na'e hangē pē ia ko e 'ū lova maile kuó ne 'osi lele aí. Na'e oma e lele 'a e kau lová, pea na'e

mu'omu'a 'a e hau Tenima'aké. Ka 'i he faka'osi'osi 'e Kalānesi e takai hono tolú, ne faka'ohovale 'a e 'ikai te ne toe ongosia. Na'e kamata ke oma ange 'ene lelé, pea na'e 'ikai te ne mamahi'ia. Na'a mo 'ene lele 'o toe oma angé na'e 'ikai pē te ne mamahi'ia. Na'á ne fakalaka 'i he hau Tenima'aké mo kei lele oma pē.

'I he a'u mai 'a Kalānesi ki he afé, na'e kaila mai 'ene faiakó, "Māmālie hifo! He 'ikai te ke a'u ki he tepí!" Ka na'e 'ilo 'e Kalānesi te ne kei lava pē 'o lele. Pea 'i he taimi na'á ne 'osiki ai e lová, na'á ne mama'o 'aki e 'iate 'e 50 (46m) mei he tokotaha lele Tenima'aké! Na'á ne 'ilo'i na'á ne ikuna koe'uhí na'e tali 'e he Tamai Hēvani 'a 'ene lotú pea koe'uhí 'oku mo'oni 'a e Lea 'o e Potó. ■

TA FAKATĀTAI E MATT SMITH